

“SPORA KATILIM GÜDÜSÜ ÖLÇEĞİ”NİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI*

Zeynep Bediz OYAR¹, F. Hülya AŞÇI², Müberra ÇELEBİ³, Özgür MÜLAZIMOĞLU⁴

¹Lütfü Ege İlköğretim Okulu

²Başkent Üniversitesi, Spor Bilimleri Bölümü

³Bolu Abant İzzet Baysal Ü., Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

⁴Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

ÖZET

Bu çalışmanın birincil amacı "Spora Katılım Güdüsü Ölçeği"nin (Participation Motivation Questionnaire) 9-17 yaşları arasındaki Türk öğrencileri için geçerliliğini ve güvenirliğini test etmektir. Spora katılmada etken olan güdülerin önem derecelerini belirleyerek spora katılım güdülenmesindeki cinsiyet farklılığını araştırmak bu çalışmanın ikincil amacını oluşturmaktadır. Çalışmaya, Ankara ilinde yaz spor okullarına katılan 557 (Yaş= 11.49 ± 2.22) erkek ve 420 (Yaş= 11.64 ± 2.19) kız toplam 977 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. "Spora Katılım Güdüsü Ölçeği" (PMQ), bireyin spora katılma nedenlerini içeren 30 maddeden ve Beceri Geliştirme, Takım Üyelği/Ruhu, Eğlence, Arkadaşlık, Başarı/Statü, Enerji Harcama, Fiziksel Uygunluk ve Diğer Sebepler olmak üzere 8 alt boyuttan oluşmaktadır. PMQ'nun geçerliliğini test etmek amacıyla, varimax dönüştürmesine göre yapılan Temel Birleşimler (Principle Component) Faktör Analiz sonuçları orijinal ankette yer alan 8 faktörü desteklemekte ve PMQ'da yer alan 30 maddede 977 öğrenci için envanterin %54.81'ini açıklamaktadır. Aracın güvenirliğini test etmek için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.61 (beceri gelişimi) ile 0.78 (başarı/statü) arasındadır. PMQ'ya ait toplam ölçek iç tutarlılığı 0.66 olarak bulunmuştur. Spora katılım güdülenmesinde cinsiyet farklılığını test etmek için yapılan Çok Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre, kız ve erkek öğrencilerin spora katılma nedenleri arasında anlamlı fark (Hotelling's $T^2 = 0.088$, $F_{(8, 815)} = 9.17$; $p < 0.01$) vardır. Sonuç olarak; PMQ'nun geçerliliği ve güvenirliği ile ilgili olarak elde edilen bulgular, PMQ'nun 9-17 yaşları arasındaki kız ve erkek Türk öğrenciler için kullanılabilirliğini ve cinsiyetin spora katılım nedenlerinde etken olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Spora katılım güdüsü, geçerlik, güvenirlik, cinsiyet

Geliş tarihi : 23.01.2001

Yayına kabul tarihi : 17.04.2001

* Bu çalışmanın bir kısmı, 3-5 Kasım 2000 tarihleri arasında düzenlenen

VI. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'nde poster bildirisi olarak sunulmuştur.

VALIDITY AND RELIABILITY OF "PARTICIPATION MOTIVATION QUESTIONNAIRE"

ABSTRACT

The primary purpose of the study was to test the reliability and validity of the "Participation Motivation Questionnaire" (PMQ) for 9-17 aged Turkish children. As a second aim, this study examined the importance rating of each participation motives and to explore gender differences in participation motivation. A total of 977 students, 557 (Male=11.49 ± 2.22) males and 420 (Female= 11.64 ± 2.19) females from the summer sports schools in Ankara voluntarily participated to the study. "Participation Motivation Questionnaire" (PMQ) consisted of a list of 30 possible reasons for participating in sports and includes 8 subscales named Skill Development, Team Affiliation, Fun, Achievement/Status, Friendship, Energy Release, Fitness, Miscellaneous. Principle component Factor Analysis with Varimax rotation for testing validity of PMQ supported 8 factors of the PMQ for 977 students and 30 questions explains %54.81 of variance. To test the reliability of PMQ, the Cronbach Alpha internal consistency was calculated. The Cronbach Alpha internal consistency value for 977 students ranged from 0.61 (skill development) to 0.78 (achievement/status) and the Cronbach Alpha for total scale was 0.86. MANOVA was conducted to test gender differences in participation motivation. According to MANOVA results, there was a significant differences in participation motivation between female and male students (Hotelling's $T^2=0.088$, $F_{(8, 635)} = 9.17$; $p < 0.01$). As a result, the obtained results on reliability and validity of PMQ show that PMQ is usable scale for 9-17 years old female and male Turkish students and gender is an factor in participation motivation.

Key Words: Participation motivation, reliability, validity, gender

GİRİŞ

Son yıllarda spor psikolojisi alanındaki araştırmacıların, ocuk ve gen sporuna ilgi-sinin artması ile birlikte, genlik sporu kapsamında antrenr tutumu, davranışı, genç sporcuların kişilik özellikleri, yarısma kaygıları gibi konularla ilgili birçok araştırma yapılmıştır (Gill, Gross ve Huddleston, 1983). Bu konuların yanısıra, 1980'li yıllardan başlayarak organizeli sporlara katılan genç sporcuları bu sporlara katılmaya yönlendiren temel nedenleri araştırmak da ocuk ve genç sporuna ilgi duyan araştırmacıların odak noktası olmuştur. Özellikle, spora katılım güdülenmesi (participation motivation) kavramı, gençlik sporunda araştırılması, incelenmesi gereken bir kavram olarak belirlenmiş ve temel olarak spora ve fiziksel etkinliğe katılan bireyleri etkinliklere katılmaya yönlendiren nedenleri tanımlamak ve bu nedenleri kategorize etmek amacı ile birçok alışma (Gill ve ark., 1983; Gould, Feltz ve Weiss, 1985; Klint ve Weiss, 1987) yapılmıştır.

Spora katılım güdülenmesi ile ilgili yapılan bu ilk çalışmalar, beceri gelişimi ve öğrenimi, eğlenme, fiziksel zindelik, arkadaş edinme ve başarmanın spora katılımı etkileyen en önemli nedenler olduğunu ortaya koymuştur (Gill ve ark., 1983). Gould (1982) spora katılım güdülenmesi ile yapılan araştırmaların ve toplanan verilerin antrenörlere, idarecilere ve liderlere program hazırlamada faydalı olacağını ve bu sayede antrenörlerin etkinliklere katılan bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabileceğini; ihtiyaçları belirlenen ve bu doğrultuda etkinliğe yönlendirilen bireylerin psikolojik ve motorsal gelişimine olumlu etkide bulunacağını belirtmiştir. Bunun yanısıra, Gill ve Williams' da (1996), spora katılım güdülenmesi kavramının sadece genç sporcularla sınırlı kalmadığını yetişkinlerin spora

ve fiziksel etkinliğe katılmalarının nedenlerinin de belirlenmesinin önemi üzerinde durarak, yetişkinlerin spora katılma güdülerini belirlemenin fiziksel etkinliklere katılımı yaşam biçimi haline getirmeye çalışan spor programlarının isteklere ve ihtiyaçlara göre belirlenerek daha verimli olmasına ve amaçlarına ulaşmasına katkıda bulunacağını ifade etmişlerdir.

Spora katılım güdülenmesinin öneminin gündeme gelmesi ile birlikte, bu kavram değişik yaklaşımlarla ele alınmaya çalışılmıştır. Örneğin; Sonstroem, Sonstroem ve Kamper "Fiziksel Değerlendirme ve Çekicilik Envanteri" 'ni geliştirerek, fiziksel etkinliğe karşı olan tutumu ve yeteneği belirleyerek bireyin spora katılma nedenlerini ortaya koymaya çalışmışlardır (Gill ve ark., 1983). Yapılan bu çalışmalar, Gill ve ark. (1983) tarafından, bireyin spora katılma nedenlerini belirlemeden çok, fiziksel etkinliğe olan tutumunu ölçmeye yönelik çalışmalar olarak nitelendirilmiş ve bu konu ile ilgili araştırma modelinin olmadığını, standart ölçüm araçlarının da bulunmadığı belirtilmiştir. Bunlara dayanarak; Gill ve ark. (1983), genç bireylerin spora katılma nedenlerini belirlemek amacı ile "Spora Katılım Güdüsü Ölçeği (Participation Motivation Questionnaire)"ni geliştirmişlerdir. Gill ve ark. (1983) tarafından yaz spor okullarına devam eden 1138 öğrenci üzerinde geliştirilen bu envanterde bireylerin spora katılım nedenleri Beceri Geliştirme, Takım Üyeliği/Ruhu, Eğlence, Arkadaşlık, Başarı/Statü, Enerji Harcama, Fiziksel Uygunluk ve Diğer Sebepler olmak üzere 8 genel boyutta değerlendirilmektedir. Gill ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilen bu "Spora Katılım Güdüsü Ölçeği (PMQ)" daha sonra birçok araştırmacı tarafından (Gould ve ark, 1985; Ryckman ve Hamel, 1993; Klint ve Weiss, 1987) kullanılarak benzer genel boyutlar elde edilmiştir.

Spor psikolojisi alanında spora katılım güdüsü ile ilgili yapılan çalışmalarda Gill ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilen "PMQ"nın sıklıkla kullanılması ve ülkemizde bu önemli kavramı belirlemeye yönelik envanterin bulunmaması bu çalışmayı yönlendirmiştir. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı, "Spora Katılım Güdüsü Ölçeği"nin 9-17 yaşları arasındaki Türk öğrencileri için geçerliğini ve güvenilirliğini test etmek ve bu yaş grubu için önemli olan spora katılım nedenlerini belirleyerek katılım güdülenmesindeki cinsiyet farklılığını ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Denekler:

Çalışmaya, 2000 yılında Ankara ilinde açılan yaz spor okullarına katılan 557erkek ($\bar{X}_{yaş} = 11.49 \pm 2.22$) ve 420 kız ($\bar{X}_{yaş} = 11.64 \pm 2.19$) toplam 977 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır.

Veri toplama aracı:

"Spora Katılım Güdüsü Ölçeği (PMQ)", bireyin spora katılım nedenlerini içeren 30 maddeden ve 8 alt boyuttan - Beceri Geliştirme, Takım Üyeliği/Ruhu, Eğlence, Arkadaşlık, Başarı/Statü, Enerji Harcama, Fiziksel Uygunluk ve Diğer Sebepler- oluşmaktadır. Bireylerin spora katılım nedenleri "Çok Önemli (1)", "Az Önemli (2)", ve "Hiç Önemli Değil

(3)” Őeklinde 3’l ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. PMQ’ nun Gill ve ark (1983) tarafından belirtilen iç tutarlılık katsayısı .76 (Başarı/statü) ile .30 (Arkadaşlık) arasındadır. Envanter 1993 yılında elebi tarafından Türkçe’ye çevrilmiş ve niversite öğrencileri üzerinde güvenirliği test edilmiştir. Üniversite ğrencileri için bütün ölçekten elde edilen güvenirlik katsayısı 0.91 olarak bulunmuştur. Çelebi (Atalay) (1993) tarafından yapılan çalışmada, PMQ’nun alt boyutlarına ilişkin güvenirlik katsayıları hesaplanmamıştır. Bu çalışmada 1993 yılında elebi tarafından oluşturulan Türkçe form kullanılmış ve PMQ için yeni bir eviri çalışması yapılmamıştır.

İşlem yolu:

Çelebi (1993) tarafından oluşturulan Türkçe form Ankara ilinde yaz spor okullarına devam eden öğrencilere kurs saatleri bitiminde araştırmacılar tarafından uygulanmıştır.

Verilerin analizi:

PMQ’nun geçerliği ve güvenirliğini test etmek için elde edilen veriler Windows için SPSS 10.0 programında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı, Varimax dönüştürmesine göre yürütülen Temel Bileşenler (Principal Component) Faktör Analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Spora katılım güdülenmesindeki cinsiyet farklılığını test etmek için ise, çok Yönlü Varyans Analizi (MANOVA) kullanılmıştır.

BULGULAR:

Geçerlik:

Envanterin faktör yapısının Türk ğrencilere uygunluğunu ve yapı geçerliğini test etmek amacı ile 977 öğrencinin spora katılım güdülenmesi puanlarına varimax dönüştürmesine göre yürütülen Temel Bileşenler (Principal Component) faktör analizi uygulanmış ve sonrasında 8 faktör belirlenmiştir. PMQ maddelerine uygulanan temel bileşenler analizinde ortaya çıkan faktörlerin varimax dönüştürmesi sonrasındaki örüntülerine göre 8 faktör 977 ğrenci için envanterin % 54.81’ini açıklamaktadır (Tablo 1).

Faktör yükü 0.40 olarak kabul edilerek yapılan açımlayıcı (exploratory) faktör analiz sonuçlarına göre, orjinal envanterde yer alan 30. maddenin Türk ğrenciler için elde edilen faktör yapısı içinde herhangi bir faktörde yükü bulunmamıştır. Envanterde yer alan diğer 29 madde orjinal envanterde yer alan faktör örüntülerine benzer örüntüler ortaya koymakla birlikte, orjinal envanterde “enerji harcama” alt boyutunda yer alan bazı maddelerin (4. ve 13. madde) “fiziksel uygunluk”, bazı maddelerin (5. ve 19. madde) ise “eğlence” alt boyutunda toplandığı bulunmuştur. Buna ek olarak, orjinal envanterde yer alan “arkadaşlık” alt boyutunda arkadaşlığın olumsuz yönü olarak ele alınan 20. ve 26. maddeler ile “başarı/statü” alt boyutunda yer alan 3. maddenin tek bir faktör altında toplandığı bulunmuştur. Bu üç maddenin sözel yapıları incelendiğinde yarışmayı, mücadeleyi içerdiği görülmüş ve bu faktör “yarışmak” olarak adlandırılmıştır. “Beceri gelişimi”, “başarı/statü” alt boyutları için orjinal envanterdeki benzer faktör örüntüsü elde edilmiştir. “Arkadaşlık”, “takım yeliği/ruhu” faktörleri içinde orjinal faktör örüntülerine benzer örüntüler elde edilmekle birlikte, orjinal envanterde “diğer sebepler” alt boyutunda yer alan 27. madde “takım yeliği/ruhu”, 9. madde ise “arkadaşlık” alt boyutunda yer almıştır.

Oyar, Aşçı, Çelebi, Mülazımoğlu

Tablo 1: PMQ'da yer alan spora katılım güdülerinin faktör örüntüleri

FAKTÖRLER	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Faktör 6	Faktör 7	Faktör 8	
BAŞARI/STATÜ									
12.	İyi olduğum bir konuda bir şeyler yapmak isterim			0.604					
14.	Ödül kazanmayı severim			0.667					
21.	Önemli olduğumu hissetmek hoşuma gider			0.713					
25.	Popüler olmak isterim			0.690					
28.	Statü ve saygınlık kazanmak isterim			0.729					
FİZİKSEL UYGUNLUK/ ENERJİ HARCAMA									
4.	Enerjimi tüketmek istiyorum				0.659				
6.	Formumu korumak istiyorum				0.556				
13.	Stresimi atmak istiyorum				0.583				
15.	Egzersiz yapmayı severim				0.521				
24.	Fiziksel olarak sağlıklı olmak istiyorum				0.631				
TAKIM ÜYELİĞİ/RUHU									
8.	Takım çalışmasını severim					0.705			
18.	Takım ruhunu severim					0.663			
22.	Takımda olmayı severim					0.699			
27.	Liderleri, antrenörleri veya eğiticileri severim					0.459			
ARKADAŞ									
2.	Arkadaşlarımla olmak istiyorum					0.732			
9.	Ailem veya yakın arkadaşlarım oynamamı istiyor					0.706			
11.	Yeni arkadaşlarla tanışmak istiyorum					0.660			
EĞLENCE									
5.	Seyahati severim						0.607		
7.	Heyecanı severim						0.537		
19.	Evden çıkmayı severim						0.627		
29.	Eğlencemi severim						0.759		
YARIŞMA									
3.	Kazanmayı severim							0.656	
20.	Rekabeti severim							0.711	
26.	Meydan okumayı severim							0.672	
BECERİ GELİŞİMİ									
1.	Becerilerimi geliştirmek istiyorum							0.694	
10.	Yeni beceriler öğrenmek istiyorum							0.750	
23.	Branşimde yükselmeyi isterim							0.664	
HAREKET /AKTİF OLMA									
16.	Birşeylerle uğraşmak hoşuma gider							0.741	
17.	Hareketi severim							0.778	
30.	Malzeme ve tesislerden faydalanmak isterim							-	
Ozdeğer		3.00	2.289	2.139	2.035	1.876	1.772	1.735	1.585
Açıkladığı Varyans		10.01	7.63	7.13	6.79	6.25	5.93	5.78	5.28
Toplam Varyans		10.01	17.64	24.77	31.56	37.81	43.74	49.52	54.81

Not: Faktör yükü 0.40 ve üstü olarak ele alınmıştır.

Güvenirlilik:

PMQ'nun ölçmeyi hedeflediği özelliği ne kadar doğru ölçtüğünü, diğer bir deyişle PMQ'da yer alan boyutların güvenilirliğini belirlemek amacı ile içsel tutarlılığı sınamada kullanılan Cronbach Alfa değerlerine bakılmıştır. Tablo 2'de Faktör Analizi sonrasında elde edilen 8 alt boyut için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları sunulmuştur.

Spora Katılım Güdüsü Ölçeği

Tablo 2: PMQ'nun Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları

ALT BOYUTLAR	KIZ	Erkek	Toplam
	n=420 α (Alfa)	n=557 α (Alfa)	n=977 α (Alfa)
Beceri Gelişimi	0.62	0.61	0.61
Takım Üyeliği/Ruhu	0.67	0.61	0.64
Eğlence	0.61	0.63	0.63
Başarı/Statü	0.82	0.74	0.78
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	0.61	0.63	0.63
Yanşmak	0.63	0.62	0.62
Hareket/Aktif olma	0.64	0.72	0.70
Arkadaşlık	0.67	0.62	0.64
Toplam ölçek	0.85	0.87	0.86

Tablo 2'de görüldüğü gibi; aracın güvenilirliğini test etmek için yapılan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı kız öğrenciler için 0.61 (fiziksel uygunluk, eğlence) ile 0.82 (başarı/statü); erkek öğrenciler için ise 0.61 (beceri gelişimi ve takım üyeliği/ruhu) ile 0.74 (başarı/statü) arasında bulunmuştur. 977 öğrenci için bulunan alfa iç tutarlılık katsayısı 0.61 (beceri gelişimi) ile 0.78 (başarı/statü) arasındadır. Toplam ölçek için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı ise, kızlar için 0.85, erkekler için 0.87 ve 977 öğrenci için 0.86 olarak bulunmuştur.

Madde-Alt Boyut Toplam Korelasyonu:

PMQ'nun her bir alt boyutundaki maddelerin o alt boyutun ölçmeyi hedeflediği şeyi ölçüp ölçmediğini veya her bir maddenin ölçme gücünü belirlemek amacı ile, her bir madde ile, bu madde dışında aynı alt boyutta yer alan maddelerin toplanması ile elde edilen alt boyut toplam puanı arasındaki korelasyon katsayıları yapı geçerliği sonrası elde edilen faktör yapısı baz alınarak hesaplanmıştır. Bu yolla, her madde için alt boyut toplam puanını yordama gücü incelenmiş ve bu amaçla hesaplanan korelasyon katsayıları Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3: PMQ'da yer alan maddelerin madde-alt boyut toplam korelasyon katsayıları

Maddeler	Beceri Gelişimi	Takım Üyeliği/Ruhu	Yanşmak Harcama	Alt Boyut Toplamları			
				Uygunluk/Enerji	Arkadaş Statü	Başarı/Aktif olma	Hareket/Eğlence
1	0.42						
10	0.46						
23	0.41						
8		0.48					
18		0.47					
22		0.42					
27		0.32					
3			0.43				
20			0.46				
26			0.41				
4				0.42			
6				0.36			
13				0.38			
15				0.42			
24				0.36			

Oyar, Aşçı, Çelebi, Mülazımoğlu

Tablo 3'ün devamı

Maddeler	Beceri Gelişimi	Takım Üyeliği/Ruhu	Yanşmak Harcama	AR Boyut Toplamları			
				Uygunluk/Enerji	Arkadaş Statü	Başarı/ Aktif olma	Hareket/ Eğlence
2				0.49			
9				0.43			
11				0.45			
12					0.49		
14					0.54		
21					0.59		
25					0.56		
28					0.61		
16						0.54	
17						0.54	
5							0.41
7							0.41
9							0.41
29							0.44

Not: Bütün korelasyonlar 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 3'de görüldüğü gibi PMQ'da yer alan bütün maddelerin alt boyut toplam puan ile korelasyonu ya da toplam puanı yordama gücü $r = 0.32$ (27. Madde) ile $r = 0.61$ (28. Madde) arasındadır.

Cinsiyet Farklılığı:

Tablo 4'de araştırmaya katılan kız ve erkek öğrenciler için "PMQ" da yer alan 30 katılım nedenlerinin madde ortalamaları gözönüne alınarak önem dereceleri sunulmuştur.

Tablo 4: PMQ'da yer alan maddelerin önem dereceleri

SPORA KATILIM GÜDÜLERİ	ORTALAMA ÖNEM DERECESİ					
	KIZ (n=420)		ERKEK (n= 557)		TOPLAM (n=977)	
	X	SS	X	SS	X	SS
BAŞARI/STATÜ						
12. İyi olduğum bir konuda bir şeyler yapmak isterim	1.14	0.41	1.24	0.51	1.20	0.47
14. Ödül kazanmayı severim	1.32	0.57	1.44	0.68	1.39	0.64
21. Önemli olduğumu hissetmek hoşuma gider	1.23	0.53	1.35	0.61	1.30	0.58
25. Popüler olmak isterim	1.46	0.62	1.73	0.75	1.61	0.71
28. Statü ve saygınlık kazanmak isterim	1.24	0.50	1.34	0.58	1.30	0.55
TAKIM ÜYELİĞİ/RUHU						
8. Takım çalışmasını severim	1.31	0.55	1.25	0.52	1.28	0.53
18. Takım ruhunu severim	1.35	0.59	1.32	0.58	1.33	0.58
22. Takımda olmayı severim	1.22	0.46	1.18	0.45	1.20	0.46
27. Liderleri, antrenörleri veya eğiticileri severim	1.35	0.58	1.33	0.56	1.34	0.57
FİZİKSEL UYGUNLUK/ ENERJİ HARCAMA						
4. Enerjimi tüketmek istiyorum	1.64	0.72	1.77	0.77	1.71	0.75
6. Formumu korumak istiyorum	1.31	0.58	1.25	0.53	1.28	0.55
13. Stresimi atmak istiyorum	1.38	0.62	1.52	0.68	1.46	0.66
15. Egzersiz yapmayı severim	1.38	0.59	1.53	0.68	1.47	0.65
24. Fiziksel olarak sağlıklı olmak istiyorum	1.11	0.38	1.14	0.42	1.13	0.40

Spora Katılım Güdüsü Ölçeği

Tablo 4'ün devamı

SPORA KATILIM GÜDÜLERİ	ORTALAMA ÖNEM DERESESİ					
	KIZ (n=420)		ERKEK (n= 557)		TOPLAM (n=977)	
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS
EĞLENCE						
5. Seyahati severim	1.38	0.61	1.49	0.67	1.44	0.65
7. Heyecanı severim	1.39	0.59	1.45	0.65	1.42	0.62
19. Evden çıkmayı severim	1.46	0.65	1.55	0.68	1.51	0.67
29. Eğlenceyi severim	1.13	0.40	1.26	0.54	1.20	0.49
ARKADAŞ						
2. Arkadaşlarımla olmak istiyorum	1.25	0.48	1.26	0.51	1.26	0.50
9. Ailem veya yakın arkadaşlarım oynamamı istiyor	1.50	0.68	1.50	0.70	1.50	0.69
11. Yeni arkadaşlarla tanışmak istiyorum	1.20	0.47	1.35	0.58	1.29	0.54
YARIŞMA						
3. Kazanmayı severim	1.35	0.60	1.41	0.67	1.38	0.64
20. Rekabeti severim	1.51	0.70	1.37	0.61	1.43	0.66
26. Meydan okumayı severim	1.88	0.83	1.82	0.79	1.84	0.81
HAREKET/AKTİF OLMA						
16. Birşeylerle uğraşmak hoşuma gider	1.16	0.43	1.33	0.57	1.26	0.52
17. Hareketi severim	1.22	0.47	1.32	0.56	1.28	0.53
BE CERİ GELİŞİMİ						
1. Becerilerimi geliştirmek istiyorum	1.10	0.31	1.13	0.37	1.12	0.34
10. Yeni beceriler öğrenmek istiyorum	1.09	0.30	1.18	0.41	1.14	0.37
23. Branşımda yükselmeyi isterim	1.06	0.25	1.12	0.38	1.09	0.33
30. Malzeme ve tesislerden faydalanmak isterim	1.29	0.55	1.37	0.62	1.34	0.59

PMQ'da yer alan maddeler, 1 (Çok Önemli) ile 3 (Hiç Önemli Değil) arasında değerlendirildiğinden, elde edilen düşük değerler o maddenin daha önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Tablo 4 bu bazda incelendiğinde, 9-17 yaşları arasındaki kız ve erkek öğrencileri spora yönlendiren en önemli 5 neden, "branşımda yükselmek", "becerilerimi geliştirmek", "fiziksel olarak sağlıklı olmak", "yeni beceriler öğrenmek" ve "eğlenmektir". Kız ve erkek öğrencilerin spora katılmalarında en önemsiz olan 5 neden ise, "meydan okumayı sevmek", "enerji tüketmek", "popüler olmak", "evden çıkmak", "ailem ve arkadaşlarım oynamamı istiyor"dur.

Spora katılım nedenlerinde cinsiyet farklılığı olup olmadığını test etmek için yapılan Çok Yönlü Varyans Analiz (MANOVA) sonuçları spora katılım güdülenmesinde kız ve erkek öğrenciler arasında fark (Hotelling's $T^2 = 0.088$, $F_{(8, 935)} = 9.17$; $p < 0.01$) olduğunu ortaya koymuştur. Takiben yapılan tek yönlü varyans analiz sonuçları kız ve erkek öğrenciler arasında Spora Katılım Güdüsü Ölçeği'nin "beceri gelişimi" ($F_{(1,844)} = 8.96$; $p < 0.01$), "arkadaş" ($F_{(1,844)} = 5.81$; $p < 0.05$), "takım üyeliği/ruhu" ($F_{(1,844)} = 3.89$; $p < 0.05$), "başarı/statü" ($F_{(1,844)} = 19.84$; $p < 0.01$), "eğlence" ($F_{(1,844)} = 8.52$; $p < 0.01$) ve "hareket/aktif olma" ($F_{(1,844)} = 13.35$; $p < 0.01$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu ortaya koymuştur (Tablo 5). Anlamlı fark bulunan alt boyutlar, "takım üyeliği/ruhu" alt boyutu hariç kız öğrenciler için erkek öğrencilere göre spora katılmakta daha önemlidir.

Tablo 5: PMQ'daki alt boyutlara ait ortalama ve standart sapma ve tek yönlü varyans analiz sonuçları

ALT BOYUTLAR	KIZ (n=420)		ERKEK (n= 557)		F DEĞERİ
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	
BECERİ GELİŞİMİ	3.24	0.65	3.43	0.88	8.96**
TAKIM ÜYELİĞİ/RUHU	5.23	1.55	5.06	1.41	3.89*
ARKADAŞLIK	3.95	1.29	4.11	1.36	5.81*
FİZİKSEL UYGUNLUK/ENERJİ HARCAMA	6.82	1.84	7.20	2.01	3.71
YARIŞMAK	4.74	1.63	4.61	1.57	2.75
HAREKET/AKTİF OLMA	2.38	0.77	2.65	1.00	13.35**
EĞLENCE	5.36	1.56	5.75	1.75	8.52**
BAŞARI/STATÜ	6.40	2.02	7.08	2.20	19.84**

* p < 0.05

** p < 0.01

TARTIŞMA

Bu çalışma, "Spora Katılım Güdüsü Ölçeği"nin 9-17 yaşları arasındaki Türk öğrenciler için geçerliğini ve güvenilirliğini test etmek ve bu yaş grubu için önemli olan spora katılım nedenlerini belirleyerek spora katılım güdülenmesindeki cinsiyet farklılığını ortaya koymak amacı ile yapılmıştır.

PMQ'da yer alan maddelerin faktör örüntülerini belirlemek amacı ile varimax dönüştürmesi ile yapılan Temel Bileşenler Faktör Analizi sonuçları Gill ve arkadaşları (1983) tarafından ortaya konan 8 faktör örüntüsünü temelde desteklemekle beraber, bazı alt boyutlar için farklı faktör örüntüleri ortaya koymaktadır. PMQ'da yer alan "başarı/statü", "beceri gelişimi", "takım üyeliği/ruhu", "arkadaşlık", "fiziksel uygunluk" faktör örüntüleri bazı maddeler hariç bu çalışmada elde edilen faktör örüntüleri ile benzerlik gösterirken, orijinal PMQ'da yer alan "enerji harcama" ve "diğer sebepler" örüntülerinin bu çalışmada desteklenmediği görülmektedir. Brodtkin ve Weiss (1990), Gould ve ark. (1985), Klint ve Weiss (1987) tarafından PMQ'nun faktör örüntülerini belirlemek amacı ile yapılan çalışmalarda bu çalışmada elde edilen bazı faktör örüntülerini desteklemektedir. Örneğin, bu çalışmada "yarışmak" olarak adlandırılan faktör örüntüsü hem Klint ve Weiss'in (1987), hem de Brodtkin ve Weiss'in (1990) yaptığı çalışmalarda elde edilmiştir. Bunun yanı sıra, White ve Duda (1994) tarafından yapılan çalışmada da "yarışmak" faktör yapısına benzer faktör örüntüsü elde edilmiştir. Bu çalışmada, "hareket" olarak adlandırılan alt boyuta benzer faktör yapısı Barber, Sukhi ve White (1999) ve White ve Duda (1994) tarafından da ortaya konmuştur. Barber ve ark. (1999) bu faktör yapısını "aktif olma" olarak adlandırırken, White ve Duda (1994) orijinal envantere yer alan "enerji harcama" olarak adlandırmaktadır. "Eğlence" alt boyutu ile ilgili olarak Gill ve arkadaşlarının (1983) ortaya koyduğu faktör yapısına benzer yapı elde edilmekle birlikte PMQ'da "enerji harcama" olarak ele alınan "seyaheti severim", "evden çıkmayı severim" gibi maddelerinde "eğlence" alt boyutunda yer aldığı bulunmuştur. Bu çalışmada elde edilen faktör örüntüleri benzer envanteri kullanarak 7 faktör yapısı ortaya koyan çalışmalar (Brodtkin ve Weiss, 1990; Gould ve ark., 1985; Klint ve Weiss, 1987; White ve Duda, 1994) ve Barber ve arkadaşları (1999) tarafından ortaya konan faktör örüntüleri ile bazı maddelerin

Spora Katılım Güdüsü leği

yükleri hariç benzerlik göstermektedir. Envanterde yer alan 30. maddenin herhangi bir faktörde yükünün bulunmaması da daha önce yapılan çalışmalarla (Gould ve ark., 1985; Klint ve Weiss, 1987) paralellik göstermektedir. Genel olarak, faktör örüntüsü ele alındığında bu çalışmada elde edilen faktör rntlerinin Gill ve arkadaşları (1983) tarafından ortaya konan 8 faktör yapısı ile benzerlik gösterdiği, Gill ve arkadaşları (1983) tarafından ortaya konan katılım nedenlerinin yanı sıra, "yarışmak" gibi farklı bir alt boyutun bulunduğu, elde edilen faktör yapısının Gill ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilen envanteri kullanan bazı araştırmacıların (Brodkin ve Weiss, 1990; White ve Duda , 1994) sonuçları ile de benzeştiği söylenebilir.

Aracın güvenirliğinin test edilmesi amacı ile yapılan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları ele alındığında, "başarı/statü" ve "hareket/aktif olma" alt boyutu hariç, iç tutarlılık katsayılarının 0.60 ile 0.70 arasında olduğu bulunmuştur. Elde edilen bu değerler genel olarak Gill ve arkadaşları (1983) tarafından ortaya konan değgerlere yakın olmakla birlikte, Klint ve Weiss (1987), Brodkin ve Weiss (1990) ve Barber ve arkadaşları (1999) tarafından bulunan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayılarından düşüktür. Bu alışmada PMQ'nun alt boyutları için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları daha önce bir çok çalışmada (Highlen ve Bennet, 1983; Klint ve Weiss, 1987) kabul edilebilir en düşük güvenirlik değeri olarak alınan 0.60 değerinin üstündedir. Alpar (2000) iç tutarlılığı 0.60 ile 0.80 arasında olan envanterleri oldukça güvenilir olarak adlandırılabilceğini de belirtmiştir.

PMQ'da yer alan her maddenin, spora katılım güdülenmesini lme gücü ile ilgili sonuçlar ele alındığında her bir maddenin alt boyut toplam puanları ile arasındaki korelasyon katsayısının 0.25 olarak kabul edilen korelasyon katsayısından yüksek olduğu görülmektedir (Alpar, 2000). Herhangi bir faktörde yükü bulunmayan 30. maddenin toplam puanı ile arasındaki korelasyona bakıldığında, bu maddenin toplam puan ile korelasyonun $r = 0.58$ gibi yüksek bir değer olduğu bulunmuştur. Bu nedenle, toplam envanter için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı incelenmiş ve bu madde dahil edildiğinde hesaplanan iç tutarlılık katsayısının değişmediği bulunmuştur. Sonuç olarak; bu maddenin envanterde kalabileceği; fakat, herhangi bir faktör altında değil de, bireylerin spora katılmalarında etken olan güdülerin önem derecelerinin belirlenmesi amacı ile kullanılmasının uygun olacağı ileri sürülebilir. Bu alışmada, PMQ'nun güvenirliği Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ile; yapı geçerliği ise Faktör analizi ile değerlendirilmiştir. Bu gözönünde bulundurulurken, ileriki çalışmalarda, PMQ'nun güvenirliğinin test-tekrar test yöntemi gibi diğer güvenirlik yöntemleri ile sınınanmasında ve PMQ'nun lt bağıntılı ve yordama geçerliğinin değerlendirilmesinde fayda vardır.

Daha önce de belirtildiği gibi, bu çalışmanın amaçlarından biri, 9-17 yaş grubunda yer alan kız ve erkek öğrencileri spora yönlendiren en önemli nedenleri belirlemektir. Bu amaçla, PMQ'da yer alan her madde için ortalama değerlere bakılmış ve daha önceki çalışmalara (Gill ve ark., 1983; Gould ve ark., 1985; Klint ve Weiss, 1987) paralel olarak, "branşımda yükselmek", "becerilerimi geliştirmek", "fiziksel olarak sağlıklı olmak", "yeni beceriler öğrenmek", "eğlenmek", kız ve erkek öğrencilerin spora katılmalarını yönlendiren en önemli nedenler olarak bulunmuştur. Benzer sonuçlar, Sapp ve Haubenstricker'in

genç sporcular üzerinde yaptığı çalışmada da elde edilmiş ve Sapp ve Haubenstricker, kız ve erkek genç sporcuların % 80'nin becerileri geliştirmeyi, % 90'ının ise eğlenmeyi en önemli spora katılma nedeni olarak seçtiklerini ortaya koymuşlardır (Gill ve ark., 1983). Gould ve arkadaşlarının (1985) yüzücüler üzerinde yaptıkları çalışmada da "becerileri geliştirmek", "eğlenmek", "branşında yükselmek" en önemli nedenler olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, yaz spor okuluna devam öğrencilerin "meydan okumayı", "enerji tüketmeyi", "popüler olma"yı en önemsiz nedenler olarak sıralamaları Gill ve Williams'ın (1996) yetişkinlerden, Klint ve Weiss'in (1987) cimnastikçilerden elde ettikleri sonuçlarla da benzerlik göstermektedir. Alt boyutlar bazında ele alındığında, yaz spor okullarına katılan öğrencilerin daha çok "beceri gelişimi" ve "eğlence" alt boyutlarına önem verdikleri söylenebilir. Verilerin yaz spor okullarından toplanması, spora katılımın nedenlerinin bu alt boyutlarda yoğunlaşmasının temel nedeni olabilir düşüncesini oluşturmuştur.

Spora katılım güdülenmesinde cinsiyet farklılığını incelemek de bu çalışmanın amaçları arasında yer almıştır. Spora katılım nedenlerinde cinsiyet farklılığını test etmek amacıyla yapılan analiz sonuçları yaz spor okuluna katılan kız ve erkek öğrencilerin spora katılım nedenleri arasında farklılıkların olduğunu göstermiştir. Bu çalışma sonuçları, Ryckman ve Hamel'in (1993) 123 lise öğrencisi üzerinde yaptığı ve spora katılım güdülenmesinde cinsiyet farklılığı olmadığını ortaya koyduğu çalışma sonuçları ile benzerlik göstermemektedir. Buna karşın, bu çalışmada elde edilen sonuçlar literatürde spora katılım güdülenmesinde cinsiyet farklılığını ortaya koyan birçok araştırma (Barber ve ark., 1999; Gill ve ark., 1983; Gould ve ark., 1985; Klint ve Weiss, 1987) sonuçları ile kısmen desteklenmektedir. Yaz spor okuluna katılan kız öğrencilerin "arkadaşlık" alt boyutuna erkeklerle göre daha fazla önem vermeleri Gill ve ark. (1983) ile Gould ve ark. (1985) tarafından elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermesinin yanı sıra, sosyal psikoloji araştırmalarında kızların daha sosyal merkezli olduğunu belirten araştırma sonuçları ile de benzerlik göstermektedir (Carlson, 1965; Rosenberg ve Simmons, 1975). Kızlar için hareketin, eğlencenin yaz spor okuluna katılan erkek öğrencilere göre daha önemli olması sonucu da yine literatürde bu alt boyutlara kızların daha fazla önem verdiğini belirten araştırma sonuçları (Gill ve ark. 1983; Gould ve ark. 1985) ile paralellik göstermektedir. "Başarı/statü" alt boyutunda kız öğrencilerin önem derecelerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olması, erkeklerin "başarı/statü" boyutuna kızlara göre daha fazla önem verdiklerini ortaya koyan birçok araştırma (Barber ve ark., 1999; Gill ve ark., 1983) sonucu ile terstir. Bunun yanı sıra, bu sonuç, Gould ve ark. (1985) tarafından ortaya konan sonuçlar da benzerlik göstermemektedir. Gould ve arkadaşları (1985) bu alt boyutta kız ve erkek öğrenciler arasında fark olmadığını belirtmişlerdir. Elde edilen bu sonuç, Seefeldt, Gilliam, Blievernicht ve Bruce tarafından yapılan kız ve erkek öğrenciler için sosyalleşme sürecinin farklı olduğunun, erkeklerin spora statü kazanma amacı ile katıldığına vurgulandığı çalışma sonuçları ile de paralel değildir (Gill ve ark., 1983).

Cinsiyet farklılığı ile ilgili olarak elde edilen sonuçların literatürdeki bazı araştırmaların sonuçları ile kısmen benzerlik ve bazıları ile farklılık göstermesi, yapılan çalışmaların daha çok Amerikan kültüründe ve farklı örneklem gruplarında (örneğin, yüzücüler, cim-

nastikiler) yapılmasından kaynaklanabilir. Ülkemizde bireyleri spora yönlendiren nedenleri belirlemek amacı ile yapılacak çalışmalar ve bu çalışmalarda konunun farklı boyutlarla (yaş, cinsiyet, spor branşı, kültür) ele alınması bu konu ile ilgili daha detaylı bilgilere ulaşmamızı sağlayacaktır.

Sonuç olarak; bu çalışmada PMQ'nun i tutarlığı ve yapı geçerliği ile ilgili olarak elde edilen bulgular, PMQ'nun 9-17 yaşları arasındaki Türk ğrenciler için kullanılabilir olduğunu; 9-17 yaşları arası öğrencilerin spora katılım nedenlerinin "malzeme, tesisden yararlanmak", "ailem ve arkadaşlarım istiyor" gibi dışsal güdülerden çok "becerilerimi geliştirmek", "branşımda yükselmek" gibi içsel güdüler üzerinde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- Alpar, R. (2000). **Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik**. Ankara: Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Barber, H., Sukhi, H. & White, S. A. (1999). The influence of parent-coaches on participant motivation and competitive anxiety in youth sport participants. **Journal of Sport Behavior**, 22 (2), 162- 181.
- Brodkin, P. & Weiss, M. R. (1990). Developmental differences in motivation for participating in competitive swimming. **Journal of Sport and Exercise Psychology**, 12, 248-263.
- Carlson, R. (1965). Stability and change in the adolescent's self-image. **Child Development**, 36, 659-666.
- elebi (Atalay), M. (1993). Orta Doğu Teknik niversitesi fiziksel aktivite klplerinde bulunan lider tipleri. Yayınlanmamış Yksek Lisans Tezi. ODT: Ankara.
- Gill, D. L., Gross, J. B. & Huddleston, S. (1983). Participation motivation in youth sports. **International Journal of Sport Psychology**, 14,1-14.
- Gill, D. & Williams, L. (1996). Competitive orientations and motives of adult sport and exercise participants. **Journal of Sport Behavior**, 19 (4), 307-319.
- Gould, D. (1982). Sport psychology in the 1980s: Status, direction, and challenge in youth sport research. **Journal of Sport Psychology**, 4, 203-215.
- Gould, D., Feltz, D., & Weiss, M. (1985). Motives for participating in competitive youth swimming. **International Journal of Sport Psychology**, 16, 126-140.
- Highlen, P. S. & Bennet, B. B. (1983). Elite divers and wrestlers: A comparison between open and closed skill athletes. **Journal of Sport Psychology**, 5, 390-409.
- Klint, A. K. & Weiss, M. R. (1987). Perceived competence and motives for participating in youth sports: A test of Harter's competence motivation theory. **Journal of Sport Psychology**, 9, 55-65.
- Rosenberg, F. R. & Simmons, R. G. (1975). Sex differences in the self-concept in adolescence. **Sex Roles**, 1, 147-159.
- Ryckman, R. M. & Hamel, J. (1993). Perceived physical ability differences in the sport participation motives of young Athletes. **International Journal of Sport Psychology**, 24, 270-283.
- White, S. A. & Duda, J. L. (1994). The relationship of gender, level of sport involvement, and participation motivation to task and ego orientation. **International Journal of Sport Psychology**, 25, 4-18.